

انریابی سرزمین

مؤلفان:

دکتر سیده ی جوی

دانشیار گروه محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

دکتر مهدی ایرانخواه

دکتری محیط زیست - آمایش سرزمین، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

مهندس فاطمه کاظمی مقدم

کارشناس ارشد محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

مهندس سید مصطفی سرمدی

کارشناس ارشد محیط زیست و معاونت فنی اداره کل حفاظت محیط زیست استان تهران

عنوان و نام پدیدآور	: ارزیابی سرزمین / تالیف سیدعلی جوزی ... [و دیگران].
مشخصات نشر	: تهران: موسسه آموزشی تالیفی ارشدان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۶ص.
شابک	: 978-600-8170-31-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: تالیف سیدعلی جوزی، مهدی ایرانخواهی، فاطمه کاظمی مقدم، سیدمصطفی سرمدی.
موضوع	: کاربری زمین -- برنامه ریزی
موضوع	: بوم‌شناسی
موضوع	: آمایش سرزمین
شناسه افزوده	: جوزی، سیدعلی، ۱۳۵۲ -
رده بندی کتب	: ۱۳۹۴ الف/۶/۱۰۸ HD
رده بندی یوبی	: ۳۳۲/۷۲
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۴۱۴۸۶۶۶

فصل اول: تعاریف و مفاهیم	۱۹
۱-۱ تعریف اکولوژی	۱۹
۲-۱ تعریف اکوسیستم	۱۹
۳-۱ اجزاء اکولوژیکی	۲۰
۴-۱ مفهوم جمعیت	۲۰
۵-۱ مفهوم جامعه	۲۰
۶-۱ بازایی	۲۰
۷-۱ تنوع زیستی	۲۱
۸-۱ تنوع عملکردی	۲۱
۹-۱ توانی	۲۱
۱۰-۱ اثر اولیه	۲۲
۱۱-۱ اثر ثانویه	۲۲
۱۲-۱ اثرات زیانبار	۲۲
۱۳-۱ معیار سنجش اثرات	۲۲
۱۴-۱ ارزیابی ریسک اکولوژیک	۲۲
۱۵-۱ ارزیابی ریسک نسبی	۲۲
۱۶-۱ ارزیابی ریسک اکولوژیکی تجمعی	۲۳
۱۷-۱ ارزیابی ریسک گذشته نگر	۲۳
۱۸-۱ ارزیابی ریسک اکولوژیکی آینده نگر	۲۳
۱۹-۱ اثرات اکولوژیکی نامطلوب	۲۳
۲۰-۱ توصیف اثرات اکولوژیکی	۲۴
۲۱-۱ ارزیابی ریسک محیط زیستی	۲۴
۲۲-۱ ارزیابی مقایسه‌ای ریسک	۲۴
۲۳-۱ آشفته‌گی	۲۴

۲۴	۲۴-۱ فهرست سرخ گونه های مورد تهدید
۲۶	۲۵-۱ انواع برنامه ریزی
۲۸	۲۶-۱ انواع طرح
۲۹	۱-۲۶-۱ انواع طرح های توسعه شهری
۳۰	۲۷-۱ طرح ریزی
۳۱	۲۸-۱ چشم انداز
۳۱	۲۹-۱ راهبرد
۳۲	۳۰-۱ سیاست یا خدای مشی
۳۲	۳۱-۱ مگزی یا سناریو
۳۲	۳۲-۱ نظارت
۳۳	۳۳-۱ ارزشیابی
۳۳	۳۴-۱ پروژه
۳۳	۳۵-۱ سازماندهی فضا
۳۳	۳۶-۱ ارزیابی سریع محلی (روستایی)
۳۴	۳۷-۱ کاربری اراضی
۳۴	۳۸-۱ ظرفیت برد
۳۴	۱-۳۸-۱ ظرفیت برد طبیعی
۳۴	۲-۳۸-۱ ظرفیت برد انسانی
۳۴	۳-۳۸-۱ ظرفیت برد شهری
۳۵	۳۹-۱ تاب آوری (برگشت پذیری)
۳۵	۴۰-۱ سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS)
۳۶	۴۱-۱ سنجش از دور
۳۶	۴۲-۱ مکان یابی
۳۶	۱-۴۲-۱ شاخص های مکان یابی
۳۶	۲-۴۲-۱ اجرای مکان یابی
۳۷	۴۳-۱ آبراهه
۳۷	۴۴-۱ حوضه

۳۷	۴۵-۱ حوزه
۳۸	۴۶-۱ آبخیز
۳۹	۴۷-۱ آبریز
۳۹	۴۷-۱ آبریز بسته
۳۹	۴۸-۱ ارزیابی توان محیط زیستی
۳۹	۴۹-۱ ارزشیابی اراضی
۳۹	۴۹-۱ طبقه بندی کمی تناسب اراضی
۴۰	۴۹-۲ طبقه بندی کیفی تناسب اراضی
۴۰	۵۰-۱ سرزمین
۴۰	۵۱-۱ اهمیت مطالعات ارزیابی سرزمین
۴۱	۵۲-۱ اکولوژی (بوم شناسی) و سرزمین
۴۱	۵۳-۱ تعریف منطقه بندی
۴۱	۵۳-۱ منطقه بندی شهری
۴۲	۵۴-۱ برنامه ریزی کالبدی
۴۲	۵۴-۱ طرح کالبدی ملی
۴۳	۵۴-۲ طرح کالبدی منطقه ای
۴۳	۵۵-۱ مروری بر مهمترین تعاریف و مفاهیم آمایش سرزمین
۴۷	منابع و مآخذ
۵۱	فصل دوم: ارزیابی توان اکولوژیکی
۵۱	مقدمه
۵۱	۱-۲ ارزیابی توان اکولوژیکی
۵۱	۱-۱-۲ تاریخچه ارزیابی توان اکولوژیکی در ایران
۵۲	۲-۱-۲ مقدمه ای بر ارزیابی توان اکولوژیکی و ارزیابی توان سرزمین
۵۴	۳-۱-۲ مروری بر مراحل مطالعات ارزیابی توان اکولوژیکی
۵۷	۴-۱-۲ روش ها و تکنیک های ارزیابی توان اکولوژیکی
۵۷	۱-۴-۱-۲ مدل های ارزیابی توان اکولوژیکی
۷۰	۲-۴-۱-۲ رهیافت نوین ارزیابی توان اکولوژیک مبتنی بر تصمیم گیری چند معیاره

۸۷.....	۲-۱-۳ روش انجمن کشاورزی ایالات متحده (روش USDA)
۸۷.....	۲-۱-۴ ارزیابی توان اکولوژیک پارک‌ها و مناطق تفرجگاهی با استفاده از روش Rupert
۹۰.....	۲-۱-۵ ارزیابی توان اکولوژیک مناطق جنگلی با استفاده از روش Mashimo & Arimitsu
۹۳.....	۲-۱-۶ ارزیابی توان اکولوژیک تالاب‌ها
۹۳.....	۲-۱-۷ ارزیابی توان اکولوژیک تالاب‌ها با استفاده از روش اصلاح شده کانادا
۹۸.....	۲-۱-۸ روش‌های ارزیابی توان گردشگری
۱۰۸.....	منابع و مآخذ
۱۰۹.....	فصل سوم ارزیابی تناسب اراضی
۱۰۹.....	مقدمه
۱۰۹.....	۳-۱ ارزیابی اراضی
۱۱۳.....	۳-۲ روش‌ها و تکنیک‌های ارزیابی تناسب اراضی
۱۱۳.....	۳-۲-۱ طبقه‌بندی تناسب اراضی بر اساس روش فائو
۱۱۶.....	۳-۲-۲ ارزیابی میزان فرسایش خاک بر اساس روش شش‌عامله فائو
۱۱۸.....	۳-۲-۳ روش منطقه‌بندی اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی
۱۲۴.....	۳-۲-۴ ارزیابی توان اکولوژیکی زیستگاه‌های نوری
۱۲۴.....	۳-۲-۵ فرآیند ارزیابی زیستگاه (HEP)
۱۲۷.....	۳-۲-۶ ارزیابی زیستگاه با روش رتبه‌دهی
۱۲۷.....	۳-۲-۷ ارزیابی تالاب‌ها
۱۲۸.....	۳-۲-۸ ارزیابی توان تالاب‌ها با استفاده از سامانه زیستگاهی تالاب‌ها (MedWet)
۱۳۲.....	۳-۲-۹ روش‌های مبتنی بر سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS)
۱۳۴.....	۳-۲-۱۰ ارزیابی تناسب سرزمین به روش ارزشیابی چندمعیاره (MCE) و (SMCE)
۱۳۶.....	۳-۲-۱۱ مدل‌های هوشمند بر اساس روش شبکه‌های عصبی مصنوعی (ANN)
۱۳۶.....	۳-۲-۱۲ ساختار شبکه‌های عصبی مصنوعی
۱۳۸.....	۳-۲-۱۳ خصوصیات کلی شبکه‌های عصبی
۱۳۹.....	۳-۲-۱۴ مفهوم یادگیری شبکه‌های عصبی
۱۳۹.....	۳-۲-۱۵ کاربرد شبکه‌های عصبی در مدل‌سازی ارزیابی

۱۴۱	۸-۲-۳ نظریه مجموعه‌های فازی
۱۴۲	۱-۸-۲-۳ انواع توابع عضویت فازی
۱۴۶	۲-۸-۲-۳ استفاده از تئوری فازی در ارزیابی سرزمین / اراضی
۱۴۷	۳-۸-۲-۳ ارزیابی تناسب اراضی به وسیله تئوری فازی
۱۵۰	۴-۸-۲-۳ طبقه‌بندی نهایی تناسب اراضی
۱۵۱	منابع و مآخذ
۱۵۳	فصل چهارم. ظرفیت برد محیط‌زیستی
۱۵۳	مقدمه
۱۵۴	۱-۴ مفاهیم تعاریف حرارت
۱۵۸	۲-۴ ظرفیت برد گردش (TCC)
۱۵۹	۱-۲-۴ اهمیت فعالیت گردشگری و پایداری آن
۱۶۱	۲-۲-۴ کاربرد ظرفیت برد گردشگری
۱۶۱	۳-۲-۴ شاخص‌ها در ظرفیت برد گردشگری
۱۶۴	۴-۲-۴ متداول‌ترین تکنیک‌ها و روش‌های برآورد ظرفیت برد گردشگری
۱۶۴	۱-۴-۲-۴ روش حدود قابل قبول تغییرات (LAC)
۱۶۷	۲-۴-۲-۴ برآورد ظرفیت برد براساس دستورالعمل سادیه جهان حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی
۱۷۱	۳-۴ ظرفیت برد شهری
۱۷۲	۱-۳-۴ سطوح ارزشیابی ظرفیت برد در یک ناحیه شهری (ابعاد ظرفیت برد شهری)
۱۷۳	۲-۳-۴ متداول‌ترین تکنیک‌ها و روش‌های مورد استفاده در محاسبه ظرفیت برد شهری
۱۷۳	۱-۲-۳-۴ مدل گرافیکی
۱۷۴	۲-۲-۳-۴ مدل تک محدودیت
۱۷۴	۳-۲-۳-۴ معادله (اتحاد) IPAT
۱۷۶	۴-۲-۳-۴ مدل ردپای اکولوژیکی (EF)
۱۷۹	۵-۲-۳-۴ مدل آنالیز انرژی
۱۷۹	۶-۲-۳-۴ مدل‌های پایداری محیطی (DPSIR و DSR, PSR)
۱۸۵	۷-۲-۳-۴ مدل تخریب (DM)

۱۸۸.....	۸-۳-۴ مدل‌های فضایی مبتنی بر GIS
۱۹۲.....	۴-۴ ظرفیت‌برد و تاب‌آوری
۱۹۳.....	۱-۴-۴ تاب‌آوری (برگشت‌پذیری) چیست؟
۱۹۴.....	۱-۱-۴-۴ تاب‌آوری اکولوژیکی
۱۹۵.....	۲-۱-۴-۴ تاب‌آوری سیستم‌های اکولوژیکی-اجتماعی
۱۹۶.....	۲-۴-۴ ظرفیت‌سازش در تاب‌آوری و آسیب‌پذیری
۲۰۰.....	۳-۴-۴ ویژگی‌های اصلی مطالعات تاب‌آوری
۲۰۱.....	۴-۴-۴ انگیزه اجمالی بر شاخص‌های تاب‌آوری
۲۰۵.....	منابع و یادداشت‌ها
۲۰۹.....	فصل پنجم: آشنایی با روش‌های شناسایی سیمای سرزمین
۲۰۹.....	مقدمه
۲۱۰.....	۱-۵ سیمای سرزمین
۲۱۱.....	۱-۱-۵ سوند اسکپ: یک سیمای سرزمین خاص
۲۱۱.....	۲-۱-۵ سیمای سرزمین ادراکی
۲۱۳.....	۳-۱-۵ بوم‌شناسی سیمای سرزمین
۲۱۴.....	۲-۵ اصول بوم‌شناسی سیمای سرزمین
۲۱۴.....	۱-۲-۵ ساختار سیمای سرزمین
۲۱۶.....	۱-۱-۲-۵ نگاهی اجمالی به مورفیک سیمای سرزمین
۲۲۰.....	۲-۲-۵ عملکرد سیمای سرزمین
۲۲۱.....	۳-۲-۵ پویایی و تغییر سیمای سرزمین
۲۲۱.....	۴-۲-۵ تئوری‌های بوم‌شناسی و مدل‌های مفهومی بوم‌شناسی سیمای سرزمین
۲۲۳.....	۵-۲-۵ مدل جدید، ارتباط بوم‌شناسی سیمای سرزمین با مفهوم بوم‌شناسی در یک زیست بوم
۲۲۳.....	۶-۲-۵ ترکیب و توزیع فضایی عناصر ساختاری سیمای سرزمین
۲۲۴.....	۷-۲-۵ آنالیز الگوی سیمای سرزمین (LPA)
۲۲۵.....	۸-۲-۵ شاخص‌های بوم‌شناسی سیمای سرزمین
۲۲۶.....	۱-۸-۲-۵ متریک‌ها (سنجه‌ها)ی سیمای سرزمین
۲۳۳.....	۹-۲-۵ نگاهی اجمالی بر کاربرد اکولوژی سیمای سرزمین در مطالعات محیط‌زیستی و برنامه‌ریزی فضایی

۱-۹-۲-۵ استفاده از رویکرد اکولوژی سیمای سرزمین در ارزیابی تناسب کاربری اراضی ۲۳۳

۲-۹-۲-۵ استفاده از اکولوژی سیمای سرزمین در برنامه‌ریزی شهری ۲۳۵

منابع و مآخذ ۲۳۶

کلیات منابع و مآخذ ۲۳۸

واژه نامه فارسی به انگلیسی ۲۴۵

واژه نامه ی انگلیسی به فارسی ۲۵۷

www.ketab.ir

ارزیابی سرزمین، علم، فن و هنر ارزشیابی توان خدادادی منابع سرزمینی و قیاس آن با کاربری‌های حال حاضر سرزمین با توجه به برنامه‌ها، نیازها و اولویت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ذینفعان شناخته می‌شود. مفهوم توان یا قابلیت خدادادی سرزمین به معنی ظرفیت طبیعی و بالقوه سرزمین (بر اساس منابع اکولوژیکی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) است که در سطحی همچون حوزه‌های آبریز یا واحدهای سرزمینی تعریف شده مورد بررسی قرار می‌گیرد. این در حالی است که ارزیابی سرزمین یا ارزیابی تناسب اراضی به منظور تعیین درجه سازگاری اراضی برای استقرار یک نوع کاربری خاص ارزشیابی می‌شود. ناگفته نماند، در برخی مطالعات ضمن آنکه از قابلیت و تناسب سرزمین استفاده می‌کنند، آنرا با هدف طبقه‌بندی اراضی در ارتباط با محدودیت‌های سرزمینی نیز به کار می‌برند.

ارزیابی سرزمین، این به معنی است به منظور بررسی عملکرد اراضی با توجه به شرایط فعلی نیز انجام شود و غالباً شامل پی‌گیری روندهای تغیر و بررسی اثرات ناشی از این تغییرات است. ایجاد تغییرات معمولاً شامل تغییر نوع استفاده از اراضی (کاربری اراضی) و در برخی، تغییر در منابع اراضی است. در ارزیابی سرزمین جنبه‌های اقتصادی اقدامات پیشنهادی و اثرات اجتماعی و فرهنگی حاصل از آنها برای مردم منطقه و کشور مورد توجه قرار گرفته و همچنین اثرات مثبت یا منفی این عملیات بر محیط نیز مشخص می‌گردد.

پس از گذشت بیش از ربع قرن تحصیل، تحقیق و آموزگاری محیط‌زیست جای خالی کتاب مرجعی که بتواند مفهومی جامع و مانع از مطالعات ارزیابی سرزمین ارائه نماید و قادر باشد تفاوت‌ها و کارکردهای متفاوت این شاخه را در قیاس با سایر مطالعات ارزیابی محیط‌زیستی مشخص نماید بیش از پیش احساس می‌کردیم، از این‌رو تجارب و دریافت‌های مولفین در این زمینه در قالب اثر پیش رو پیشکش علاقه‌مندان محیط‌زیست کشور شد.

در این کتاب نویسندگان تلاش نمودند در قالب معرفی علوم و شاخه‌های مرتبط با ارزیابی سرزمین در قالب فصل‌های کتاب، ضمن معرفی هر عنوان به ذکر روش‌ها و تکنیک‌های متداول در هر زمینه نیز مبادرت نمایند. لازم به ذکر است که ترتیب معرفی روش‌ها در فصل‌های کتاب "ارزایی، ارزیابی، بر قوت، ضعف یا تأکید بیشتر بر هر عنوان یا روش نیست.

این کتاب در قالب پنج فصل با عناوین ذیل تألیف شده است:

در فصل اول با عنوان "تعاریف و مفاهیم" به معرفی اصطلاحات و تعاریف متواتر در حوزه ارزیابی سرزمین اشاره شده است.

در فصل دوم کتاب با عنوان "ارزیابی توان اکولوژیکی" ابتدا اشاره به تاریخچه مطالعات ارزیابی توان اکولوژیکی و سرزمینی شده است و پس از آن ارزیابی توان اکولوژیکی به روش تجزیه و تحلیل سیستمی و رهیافت‌های نوین آن با استفاده از روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره و سایر روش‌های بدیع رایج اشاره شده است.

در فصل سوم با عنوان "ارزیابی تناسب اراضی" به معرفی روش‌ها و تکنیک‌های ارزیابی تناسب اراضی مشتمل بر: طبقه‌بندی تناسب اراضی بر اساس روش FAO، ارزیابی میزان فرسایش خاک بر اساس روش شش عامله FAO، روش منطقه‌بندی پیشنهادی اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی موسوم

به (IUCN(1980، معرفی مدل های هوشمند بر پایه شبکه های مصنوعی (ANN) نظریه های مجموعه فازی و ... اشاره شده است.

در فصل چهارم ابتدا "ظرفیت برد محیط زیستی" معرفی شد. در ادامه روش ها و تکنیک های ظرفیت برد گردشگری، ظرفیت برد شهری و تاب آوری محیط زیستی ارائه و تحلیل گردید.

در فصل پنجم یا پایانی کتاب به "آشنایی با مطالعات بوم شناسی سیمای سرزمین" تأکید شده است. در این فصل ابتدا مفهوم سیمای سرزمین و بوم شناسی سیمای سرزمین برای خوانندگان کتاب معرفی شد. سپس، اصول بوم شناسی و مدل های مفهومی بوم شناسی سیمای سرزمین، تئوری های متواتر در آن، شاخص ها و متریک های (سنجه ها)ی سیمای سرزمین و کاربردهای این علم تشریح شده است.

بی تردید این اثر نیز به مانند سایر کتاب های موجود در این زمینه دارای کاستی است، از تمامی اساتید، صاحب نظران و همکاران محترم تقاضا می شود، پس از مطالعه کتاب، نکته نظرات و پیشنهادات اصلاحی خود را به هجوه پستی: ۷۷۱-۱۴۵۱۵ به نام سید علی جوزی و یا از طریق پست الکترونیکی به آدرس اینجانبان:

kazemifatemeh363@gmail.com irankhahi@ymail.com. sajo2@yahoo.com
M.azizadi608@yahoo.com ارسال نمایند، تا پس از بررسی در چاپ های بعدی کتاب مورد توجه قرار گیرد.

مطالعه این کتاب به محققان، دانشوران مقطع دکتری تخصصی (Ph.D) رشته های ارزیابی و آمایش سرزمین، برنامه ریزی و مدیریت محلی و نیز دانشجویان کارشناسی ارشد رشته ها و گرایش های مختلف علوم محیط زیست، جغرافیا، برنامه ریزی و آمایش سرزمین و سایر رشته های وابسته پیشنهاد می شود. نویسندگان کتاب لازم می دانند از مساعدت اداره کل حفاظت محیط زیست استان تهران که امکان چاپ و نشر این اثر را فراهم نمودند، قدردانی نمایند. همچنین جای دارد از زحمات و تلاش های ارزنده جناب آقای مهندس خشایار حاجی سیدجوادی در راستای پی گیری امور، بویژه به چاپ، کمال تشکر را داشته باشند.

مؤلفین

زمستان ۱۳۹۴